

μίσφ πολυ᾿ριθμου λαοῦ ὅπως ἐλέγχῃ τὰς μεγάλας του καὶ πολυσυνθέτους ἀνάγκας.

Τὸ ἰχθυοπωλεῖον ἐν Μαντούᾳ τοποθετεῖται εἰς τὴν διώρυγα τὴν διαδρέχουσαν τὴν πόλιν. Ἡ θέσις αὕτη εἶναι καταλληλοτάτη, εὐκολοῦντα τὴν διατήρησιν τοῦ ἰχθύος καὶ τῆς καθαριότητος ὑπὸ τὰς δύο ἀψίδας τὰς ἐναντίον ἀλλήλων κειμένας, καὶ ὑπὸ τὰς ὁποίας ὁ ἔμπορος προφυλάττεται ἀπὸ τὴν βροχὴν καὶ τὴν χιόνα.

Πρὸς τὴν ἀγορὰν ταύτην ἄγει ὁδὸς πλατυτάτη, ἣ τις δι' ἑλὴν τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων πληθεῖ μαγείρων τῶν ἐπισήμων τῆς πόλεως οἰκῶν, ἢ πλουσίων κεφαλαιούχων, τοὺς ὁποίους ἀκολουθοῦσι τὰ μνησθέντα κανοφόρα παιδία. Ἀλλὰ περὶ δέλην ὄψιν, ἀναρίθμητος πληθὺς λαοῦ πληροὶ πανταχόθεν ὥς χεῖμαρρος τὴν ἀγορὰν ταύτην, ὅπως ὠρελῇ ἕκ τῆς ἐκπτώσεως τῶν τιμῶν ἕνεκα τῆς λήξεως τῆς ἡμέρας. Ὁ μὲν πωλεῖ τὸν λίθον του, ὁ δὲ ἀπολύτως ἀναγκάζει ἀντικείμενον διὰ νὰ φάγῃ τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ἰχθύας. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἀπόγονοι τῶν Λομβαρδῶν τὴν ἐργασίαν καὶ τὸν ζυγὸν ἀνέχονται μὲν μετὰ μεγίστης καρτερίας, τὴν ἡμέραν ὅμως τῆς εὐωχίας, διὰ πάσης θυσίας πρέπει νὰ εὐωχῇται· εὐωχεῖται τότε καὶ ὁ ἐργάτης ὥς καὶ ὁ πλούσιος, εὐωχεῖται καὶ ὁ πῶγς ὥς καὶ ὁ ἐργάτης· διότι ὁ λαὸς τῆς Μαντούας δὲν λησμονεῖ ποτὲ τοὺς δυστυχεῖς, καὶ ὅταν ἔχῃ τι περιττὸν τὸ φυλάττει δι' αὐτούς. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων ἔχει τὸ περιττὸν τοῦτο· ἂν καὶ μὲ μγάλην αὐτοῦ θυσίαν, ὅμως τὸ ἔχει· καὶ ὅτε περὶ τὸ μεσονύκτιον, φωνὴ τις γοιρὰ ἀκούεται εἰς τὴν πόλιν, Ἀδελφοὶ Χριστιανοί, δι' ἀγάπην τῆς Παταγίας, ἐλεήσατέ με τὸν πτωχόν! ὁ ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ, οὐδόλως ἀναλογιζόμενος τὰς θυσίας ἅς ὑπέστη ἕνεκα τῆς σιγμιαίας του βρατιώνης, φέρει πρὸς τὸν ἐπαίτην τὰ λείψανα τοῦ δειπνοῦ τοῦ Ἰδοῦ οἱ ἀπόγονοι τῶν Λομβαρδῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀθωνος καὶ τοῦ Εἰρῆκου, τῶν Λομβαρδῶν ἐκείνων, οἵτινες δὲν εἶχον ἑτέραν πατρίδα ἢ τὴν πόλιν, οὗτε ἄλλους ἀδελφούς ἢ τὴν συμπολίτας τῶν, οἵτινες καθυδρασιεύοντο ὑπὸ τῶν ἀρχόντων καὶ τοῦ ἀρτιγεννοῦς φαιοδαλισμοῦ· καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ταύτην, τὴν παραγαγοῦσαν τὴν ἀρχαίαν ἐλευθερίαν τῆς χερσονήσου, χρεωστὴ ἡ Ἰταλία τὰς θρησκευτικὰς ἐορτάς της, τὸν ἔρωτα πρὸς τὴν γενέθλιον γῆν, καὶ τὸ πρὸς τοὺς κατωτέρους αἰσθηματῆς εὐστολαγχνίας· ὅτι τότε ἦτο ἀναγκαῖα ἀπέρροια τοῦ κοινωνικοῦ συστήματος κατέστη ἀκολούθως ἐθμον καθιερωμένον, παράδοσις προσφιλῆς, λατρεία, οὕτως εἰπεῖν, πρὸς τοὺς προγόνους. Τὴν σήμερον, ὅτε ὅλαι αἱ δημοτικαὶ ἐορταὶ τοῦ μετιώρους περιωρίσθησαν εἰς μόνον τὰς θρησκευτικὰς, ὁ λαὸς ἀναμείνει αὐτὰς ἀπλήστως, ὅπως διασκεδάσῃ καὶ διασπᾷ τὸ μονότονον βίου ἐπιπόνου καὶ κοπώδους· καὶ ἀδιαφορῶν περὶ τῆς ἀφορμῆς τῶν, δὲν θεωρεῖ ἐν αὐταῖς ἢ τὸ πανηγυρικόν, μέρος καὶ παραδίδεται εἰς ἀπάσας τὰς ἐπιθυμητὰς διασκεδάσεις.

Θελατικὴ τῷ ὄντι εἶναι ἡ θέξις τῆς ὁδοῦ τῶν ἰχθυοπωλεῶν, κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων. Ἀς φαντασθῇ τις ἐνώπιον δέκα ἢ δώδεκα ἐργαστηρίων, ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ εὐρισκομένων,

ἐπιτετηδευμένην ἑκθεσιν πόρτοκαλίων, λεμονίων, βαρελίων ἐξ ἰχθύων τεταρχευμένων περιβεβημένων ἐκ καθαρῶν ὑπορμάτων καὶ μαζῶν τῆς Ἰταλίας (πάστα)! Ὅλα ταῦτα, μεταμορφωμένα ἀπὸ μυρίας μορφῆς, διαφόρως διατεθειμένα δι' ἐπιτυχούς χρωματισμοῦ, καὶ περιτετιγμένα εἰς κλάδους δάφνης καὶ πόρτοκαλούς, παρουσιάζοντα μακρόθεν εἰς τὸν θεατὴν ἰδοτέον, τι μωσαϊκόν.

Αἱ πρὸς τὴν ὁδὸν αὕτη ὄψεις, φωτιζόμεναι ὑπὸ κηρίων διαπεποικιλμένων, διατεθειμένων ἐν εἴδει λυχνιῶν, ὑπὸ μαζῶν τῆς Ἰταλίας βοστρυχοειδῶς κεκοσμημένων, ὀδοντοτῶν καὶ διαφανῶν, ἀπρητημένων ὄλων δι' ἁλῶσων, μὲ ἑτερα ποικίλματα κρεμαστὰ τῆς αὐτῆς ὕλης, γοητεύουσιν ἀληθῶς τὴν ὄρασιν. Ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου, ἐνώπιον τῶν ἐργαστηρίων, βλέπεις πληθὺν καραβιδῶν πωλῶν μὲ φανούς ὑπὲρ τὰ κἀνιστρά των ἐν τῷ μέτῳ τῆς ὁδοῦ, μετακωλητὸς καρπῶν εὐρόντας ἀμαξίδια πλήρη τοιοῦτων, κεκοσμημένα διὰ πολυαριθμῶν φανῶν τέλος ὅτις ἀπειράριθμοι λαὸν διευθυνόμενοι κατεστειμένως πρὸς τὰς πεφωτισμένας ἀψίδας.

Αὐτοῖσι, ὁ ἰχθύς τοῦ γλυκέως ὕδατος πλέει ἐντὸς ὑπερμεγέθους καθου, ὁ δὲ τοῦ ἀλμυροῦ καίται ἡρεμῶς ἐντὸς καθαρωτάτων ξυλίνων κιβωτίων. Βομβιστὴς ὁ πόκωρος συγχέει τὰς φωνὰς τῶν πωλητῶν, οἵτινες κραυγάζουσιν ὅλαις δυνάμεσιν, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ καταπνίξῃ τὴν διάτορον καὶ στεντόρειον φωνὴν τοῦ κατόικου, τῆς Κιόζας (Chiozza), ὅστις ἐπαναλαμβάνει μὲ τὸνον εὐρύθμου, Ὀστρίδια!

Ἀδυνατεῖ ὁ παρατηρητὴς νὰ εἶδῃ, κατὰ τὴν ἐξαιρετικὴν ἐκείνην ἡμέραν, ἐπὶ τοῦ πρωτοῦ τῶν κατοίκων τῆς Μαντούας θλίψιν, μέριμναν, σκυθρωπότητα, ἢ γνος παρελθόντος ἄλγους, φόβου ἕνεκα ἀναπορεύτου μέλλοντος, κοπῶδους καὶ δυσχεροῦς. Τὴν ἡμέραν ἐκείνην νομίζει τις ὅτι εὐρίσκεται εἰς κόσμον φανταστῶν, εἰς χώραν μυθώδη, ἢ εἰς τὴν κατοικίαν τῶν μακάρων.

Ἡ φυσιογνωμία τοῦ λαοῦ ἐκείνου εἶναι τότε μονοειδὴς καὶ μονότονος· οὐδεμία ἀντιθετὴς προσώπων· οὐδεμία ποικιλία διαβάσεων· ἡδυνάτο τ-ς νὰ εἶπῃ ὅτι τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὅλοι οἱ πολῖται ἀποτελοῦσι ἓνα μόνον ἄνθρωπον· ἐντελῶς εὐχαριστημένον καὶ ἀπὸ τὸν ἐαυτὸν του καὶ ἀπὸ τοῦ ἄλλου· ἡ μᾶλλον ἡθελε παρομοιάζει αὐτὸν μὲ παιδίον διεφθαρμένον, παραδεδωμένον τυφλῶς εἰς εὐθυμίαν ἀνέκφραστον καὶ ἀλεθρίαν.

Περὶ τὴν δεκάτην ὥραν τῆς ἐσπέρας, ὅλαι αἱ ὁδοὶ εἶναι ἔρημοι· ὁλόκληρος ἡ πόλις λαμβάνει ὕψος σκυθρωπὸν καὶ μεγαλοπρεπές. Φαίνεται τότε βεβουλημένη εἰς βαθὴν σκίψιν, εἰς ἔκστασιν ὕψηλην, προπαρασκευαζομένη οὕτω νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν ἱερὰν ἀμνησιν τοῦ μυστηρίου τῶν μυστηρίων κεκαλομένη διὰ τὸ σκοτεινὸ πέπλου, καὶ περιβεβημένη ὑπὸ ἀρρασιωπῆς, ἐπικαλεῖται παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν συγχωρησιν τῶν τέκνων, τὰ ὅποια κρύπτει ὑπὸ τὸν μητρικὸν αὐτῆς κόλπον.

Ἐν τούτοις τὸ πῦρ σπινθηρίζει ἐν ταῖς οἰκίαις, ἀπειρα κηρία καὶ μυρία λυχνία τὸς φωτίζουσι πανταχόθεν λαμπρῶς, ἡ τράπεζα παρτίθεται, καὶ ἡ αἰσθητική ολόκληρος κάθηται περίε. Ἡ Ἐρις ἐσθεσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὰς αἱματοχρούς αὐτῆς λαμπάδας, δὲ ἀμύλυντον πρόδοντον εἰσγάγα τὴν εἰρήνην καὶ τὴν